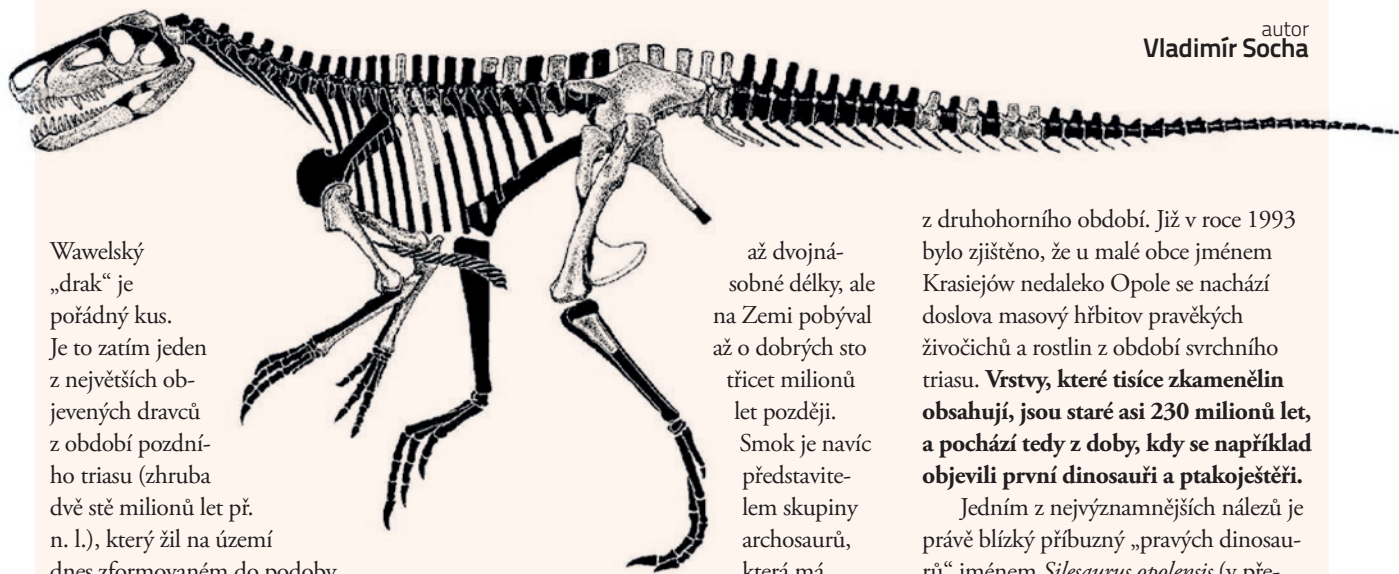

Nové jméno pro „draka“

Paleontologové pojmenovali jedinečný objev podle legendy

Nový přírůstek do pravěké plazí rodiny dostal jméno „Smok wawelski“ (drak z Wawelu), což je výpůjčka z legendy o bájném netvorovi z Krakovského hradu. Vtípek nebo seriózní úcta k historii? Nejspíše obojí. „Smok“ byl totiž dravý a svou kořist pořádně proháněl

autor
Vladimír Socha

Wawelský „drak“ je pořádný kus. Je to zatím jeden z největších objevených dravců z období pozdního triasu (zhruba dvě stě milionů let př. n. l.), který žil na území dnes zformovaném do podoby střední Evropy. Jeho kosti byly nalezeny v Lisowicích v jižním Polsku, nedaleko Krakova. Velká těžební jáma nedaleko místní cihelny se totiž ukázala jako hotové eldorádo pro hledače pravěkých kosterních pozůstatků.

Pravěký superlovec

Objeven byl už v roce 2007, ale až do poloviny letošního srpna mu chybělo vědecké pojmenování a paleontologové i média o něm mluvili prostě jako o „drakovi“. Což je jméno, které mu nakonec i zůstalo.

Unikátní je především velikost predátora, protože se svými pěti či šesti metry délky byl *Smok* rozhodně největším lovcem v okolí. Jen pro představu: například dobře známý *Tyrannosaurus rex* dosahoval

až dvojnásobné délky, ale na Zemi pobýval až o dobrých sto třicet milionů let později.

Smok je navíc představitelem skupiny archosaurů, která má

– jakkoli je to

s dinosaurů – jen velmi málo společného. Z této skupiny se například vyvinuli krokodýli a ptáci a především k dnešním zubatým obyvatelům řek má smok velmi blízko. **Smok a jemu podobní tvorové byla mimořádně aktivní, silná a pružná zvířata, kterým okolní býložravci mohli jen obtížně vzdorovat.** Jako mediální senzace se „drak“ dostal i na obálku polského vydání *National Geographic*.

Poklady masového hřbitova

Naši severní sousedé mají v posledních letech štěstí i na další významné paleontologické objevy, a to zejména na ty

z druhohorního období. Již v roce 1993 bylo zjištěno, že u malé obce jménem Krasiejów nedaleko Opole se nachází doslova masový hřbitov pravěkých živočichů a rostlin z období svrchního triasu. **Vrstvy, které tisíce zkamenělin obsahují, jsou staré asi 230 milionů let, a pochází tedy z doby, kdy se například objevili první dinosaurů a ptakoještěři.**

Jedním z nejvýznamnějších nálezů je právě blízký příbuzný „pravých dinosaurů“ jménem *Silesaurus opolensis* (v překladu „slezský ještěř z Opole“). **Tento asi dva metry dlouhý štíhlý býložravec byl dokonce původně považován za jednoho z nejstarších dinosaurů,** dnes už ho však paleontologové interpretují pouze jako jejich příbuzného.

Dalšími objevy z Krasiejówa jsou obří obojživelníci o délce několik metrů a hmotnosti až několik stovek kilogramů. Tito u dna žijící predátoři lovíli zřejmě ryby i jiné neopatrné obratlovce a jejich lebky i další kosterní části jsou na lokalitě objevovány doslova po stovkách. *Cyclotosaurus* i *Metoposaurus* vzdáleně připomínali gigantické mloky, spíše však žili jako krokodýli. ◀

▶ Velká těžební jáma nedaleko cihelny je rájem pro hledače pravěkých koster

Wawel je kopec v polském Krakově, na němž nyní stojí hrad a katedrála. Podle legendy se zde skrýval mohutný drak, který každý večer vyrážel plenit. Mytický král Krak vypsal na drakovu hlavu odměnu a nakonec slíbil i dceru za manželku. Nikdo však draka nedokázal zabit – zvládl to až ševcovský učeň. Nacpal prý ovci sírou a pak ji drakovi předhodil. Podobné verze legendy jsou rozšířeny po celé Evropě.

Tisíce let arabských koní

zvířata

Obyvatelé Arabského poloostrova začali chovat koně mnohem dříve, než se vědci donedávna domnívali

Vykopávky na neolitickém nalezišti v Makaru potvrzují, že domestikace koní se tam odehrála už před devíti tisíci lety. Původní předpoklady o zhruba pět tisíc let staré tradici chovu arabských koní tedy nález výrazně posunul. **V Makaru byly odkryty mumifikované zbytky koster, hroty šípů, škrabadla, mlýnky na zrní, nástroje pro předení a tkání a jiná řemesla.** Archeologové použili k určení stáří nálezů testy uhlíkovou metodou a zkoumali rovněž DNA nalezených kostí. **Lidé využívají koní už padesát tisíc let,** původně je však jen drželi ve stádech na maso, mléko a kůži. Před více než pěti tisíci lety už lidé chovali koně kvůli jízdě například na území dnešního Kazachstánu. ■

Konec klasických žárovek

společnost

Éra klasických žárovek, na které byly zvyklé generace lidí, se v Evropské unii od prvního září významně přiblížila svému konci

Od prvního září už na trh v Česku i dalších zemích EU nesmí být dodávány žárovky s příkonem šedesát wattů a vyšším. **Příští rok se zákaz rozšíří i na ty s příkonem 40 a 25 W.** To ale neznamená, že klasické žárovky hned a zcela zmizí ze světa.

Předloni v září skončily „stowattovky“, o rok později je následovaly žárovky s příkonem 75 W a od nynějška i „šedesátiwattovky“. Francie byla ještě o něco razantnější – od prvního září tam musí zmizet z regálů i žárovky s příkonem čtyřicet wattů a vyšším. Klasické žárovky tak stále častěji skupují sběratelé a překupníci. ■

Miliony živočichů i rostlin

země

Na Zemi je více než 8,7 milionu živočišných a rostlinných druhů, z nichž 6,5 milionu se vyvinulo na zemi a 2,2 milionu ve vodním prostředí

Vyplývá to z údajů, které před několika dny zveřejnil americký časopis PLoS Biology.

Podle nové studie vědci z existujících druhů zatím objevili jen zhruba čtvrtinu; k posledním objevům patřila například psychedelicky zbarvená ryбка, miniaturní ještěrka nebo slepý humřík žijící na dně oceánu. **Biologové už dlouho vědí, že druhů na Zemi je víc, než se zdá.** Jejich počet odhadovali na cokoli mezi třemi až stovkou milionů druhů. Zpřesnit toto číslo je nesnadné. Vědci z Havajské univerzity využili matematický model zahrnující mimo jiné i rychlost nových objevů, na jehož základě došli ke svému údaji, který stanoví počet druhů na téměř 8,8 milionu. **Živočišné druhy podle nich představují 7,8 milionu,** hub je 611 tisíc druhů a rostlin jen 300 tisíc druhů. Jejich odhady připouštějí chybu o 1,3 milionu, což by stanovilo rozmezí v počtu existujících druhů na zhruba 7,5 až 10,1 milionu. ■

Záchranný plovoucí ostrov

země

Obyvatelé tichomořského ostrovního státu Kiribati by mohl před stoupající hladinou oceánu ochránit plovoucí ostrov

Ostrovní stát Kiribati ve střední části Tichého oceánu tvoří více než tři desítky atolů, na nichž žije kolem stovky tisíc lidí. **Někteří již kvůli stoupající hladině moře o své domovy přišli.** Možnosti, jak bojovat proti rostoucí hladině moří, zahrnují podle představitelů ostrova stavbu ohromných příbřežních hrází za asi miliardu dolarů a přesun části obyvatelstva na jiné ostrovy. V úvahu připadá i řešení v podobě plovoucího ostrova. **Takový ostrov, připomínající obří ropnou plošinu,** by vyšel asi na dvě miliardy dolarů. ■

